

H Á Z I
ORVOSSÁGHOZ
VALÓ
T O L D A L É K.

A' Ros-Virágjának fok féle gyógyító
hasznairól, és erejéről;

Jollehet a' Rosnak Virágjával, egy An-
gliai személy bizonyosság-tétele-szerént,
kilentz féle Fő-Nyavallyáknak eleit lehet
venni, és a' beteget előbenni egészségére
hozni; Mind azon által én a' ki magam ta-
pasztaltam egyéb fok hasznai, és fogana-
tos ereje közül tsak ezen egy meg-betsül-
hetetlen hasznát tapasztalván ismértem,
hogy tudni-illik: akár mely szorofs, és
veszedelmes Kolikát, mindgyárast meg e-
refzti, el-oltya, 's meg-gyógyittya

Azért az 1751-dik Éíztendőben, ezen
Ros-Virágot bővön szedetttem, tsak ar-
ra a' végre; hogy kulómb-kulómb-féle pro-
bákat tehetnék az említett kilentz Fő-Nya-
vallyáknak meg-orvoslásában; mely első

jóllehet próbáimban oly szerentsés voltam, hogy tellyes vigasztalásomra többet 150 ven személlyeknél az már emlitet ugyan, de bővebben ki-téendő kilentz Fő-Nyavallyákban lévőket kívánatoson meg-orvosoljam, tsak tiztán ezen Ros-Virágnak, alább meg-mutatando modgyával-való orvoslással. Azért valaki a' meg-nevezendő Nyavallyák-közül akár mellyikben esék, annak meg-gyógyulásáról bizonyos légyen merem biztatni, sőt ezennel azt mondom fejem vesztése-alatt, életemet belé kötven, hogy tsak modgyával éllyen valaki a' Ros-
 szak-Virágjával, bizonyal előbbeni egészséget visszszá nyeri. Azért tudgyuk-megszükséges azon kilentz-féle Nyavallyáknak nemeit, melyre nézve azt mondom:

Elsőben. Ezen Ros-Virágból készitetet egy *Dosis* Por, mely hat, vagy leg alább ött *Gránból*; az-az: annyi búza-szem nyomó, terhből álló Port tészen, ez mondam az ártalmas, és kinos Kolikát igen rövid üdó-alatt, és tsak nem tiz *minuták*-alatt egészen el-oltya.

Másodszor. Minden-féle hidegleléseket, és fő-képpen a' tavasziakat három, négy, ött

ött, vagy hat, az őszieket pedig ámbár negyed napi légyen-is tizen-kétszeri bé-vételével egészen el-oltya, meg-gyogyittya; és a' mi leg-dítfiretesb ő-benne az, hogy a' *Hecticával*, vagy-is száraz beteg-éget egygyut-járo hidegleléseket ki-hajtya az emberből. Melynek meg-orvoslásában én magam három bizonyos *Probákot* tettem, és hogy most négy, most kilentz *Dofissal* meg-szabadult, tapasztaltam.

Harmadszor. A' benn-való rosz, és ártalmas nedvességektől meg-romlot gyomrot, ujjonnában, vagy ha régi vólna-is a' romlás, ugy hogy az enni-valót nem fogadná-is, de ha kétszer, vagy háromszor bé-vészen ezen hasznos Porból, nemcsak gyomrát előbenni egészségére visszafá hozza, hanem éhségét farkashoz hasonló éhezésé változtattya, a' mint ennek *Probáló Dočtora* állitya, bizonyitya.

Negyvedszer. A' Fő Szédülést, melly némelyeket sok Esztendők-alatt-is kinezni szokot, ebből négy *Dofirotska*, egészen meg-gyogyittya.

Ötödször, Az *Arénát*, és abból következet akár mi-féle nyavallyákat, mellyek

a' *Veséjét* szorongatni szokták az embernek, tsudálatofon ez a' *Por* meg-indittyá, és gyógyittyá.

Hatodszor. Az embernek vizeletét akadályozó veszedelmes szorongatásit, és megrekedésit, ha szintén ágyba fekvő vólnais miatta, két, három, órák-alatt meg-szabadittyá, fájdalmát el-oltyá.

Hetedszer. A' *Fulladásit*, mely a' mellyiben az embert meg-szorittyá, és nehezenvaló lélekzetet okoz, egészen ki-irtyá, meg-gyógyittyá.

Nyolczadszor. Igen sokak, fő-képpen az *Afzszonyi* rendek-közül, ezen *Por*-által hogy a' hagymázból meg-szabadultak, tudva vagyon sokak előtt.

Kilentzédig szer. Az-is tapasztalt dolog, hogy ágyba fekvő, álom-nélkül-lévő betegeket nagyon segít ez a' *Por*, és leg-ottan hogy bé-vették álmot hozott, és aludni eresztette őket. Erre nézve, mint hogy anyi féle sok jó *experientziák* tanáltatnak őbenne; Méltán azért minden belső fő-képpen gyomor-béli meg-rógzótt, ártalmas nyavallyák ellen lehet véle élni.

Azon kívül ez a' *Por* ő magában oly ártalom-

lom-nélkül-való (a' mint fokban magok az Orvos *Doctörök* próbálván meg-vallyák) hogy halálos betegségben-lévó, és tsak nem mindenek itilete-fzerént meg-halálozandó betegeknek semmit nem árthat. Ebből egy *Dosis* téfzen hat *gránt*, az-az; annyi búza fzetet nyomó terhet, mellyet ha szintén meg kétfzerezne-is valaki akarattya-ellen, ugy sem okozna valami veszedelmet; és bé-vehetni eztet, ugy, és akkor, midön alkalmasbnak láttatik lenni a' betegnek.

Nem-is lehet attól félni, hogy kárt okozzon ezen virágnak le-fzedése a' következendő termésben, a' mint a' fennebb meg-irt Esztendőben tett *Probák*, nyilván bizonyittyák, hogy a' mely helyeken ez a' virág fzedetettet, aratásnak idején szintén olyan bőv-termésű fogyatkozás-nélkül-való vólt a' Ros, mint más helyeken,

Modgyát fzedésinek ha tudni kívánod; ez: hogy midön a' Ros-virágjában vagyon mennyen ki a' fzedő, és maga eleibe kóten-dő tiszta fejjér Surtza-lévén, aztot helyben fel-kótvén, és egyik kezével tartván a' Surtzor, a' másikkal egybe fogván a' Rosnak fejét haisd a' Surtz felibe, és szép gyen-

gén meg-rázzván a' ki magától belé hull , az sem a' szedőnek , sem a' Ros Gazdájának ártalmára , vagy kárára éppen nem lesz , még-is a' szedő eleget szedhet kívánsága-szerént , ha továbbra - is úgy mégyen.

Mint-hogy pedig ezen Virágot a' kövér nedveség miatt (mellyet magában foglal) Porrá nem lehet tenni , elsőben meg-kell aztat szárasztani ; de arra kell vigyázni , hogy nem a' Nap-Fényen , vagy melegen melly az erejét ki-vonná , hanem légyen az ő szárasztása gyengén meleg házba. Meg-törése végbe mehet valamelly kő-szárasztóká-
ban , a' mint hogy meg-is kell törtetenni , a' mint meg-szokták az Spanyol tobákok történi , és szitálni.

A' kiken pedig én az annyiszor nevezett Porerejének , és hasznának Próbáit tettem , és tudálatos munkálkodáit tapasztaltam , ezek voltak ; tudni-illik : hogy némelyeket lafsú fellýul-való hánytatásra , vagy pedig len alól-való tisztulásra , másokat bővebb , vagy kevessebb vizelésre indított ; másokban gyenge meleget , másokban pedig nagy izzadást , a' másoknak fő-fájást szerzet ; némelyiket egész testiben meg-lan-
kasz-

kasztot , és erőtlenitet , de ezek a' fő-fájás , és lankadság egy , vagy két óránál tovább nem tartott; ezek el-mulván az ember újjonnan születettni látatik vala.

Méltán azért bátrán el-mondhatom, hogy a' ki valami változást gyomrában , vagy egyéb tagjában érzeni fog, ha csak egy *Dofist* ezen Porból bé-véfszen, nagyon, és hatalmason akármelley nyavallyának-eleit véfzi; mellyet én magam feles Tselédin, és házam népe-között gyakorta világoson tapasztaltam.

Azon kívül , más két kivált-képpen-való erejét Probáim-között tapasztaltam azon pornak , elsőben - is : hogy az holnap vérfolyást meg-állittya , az homán azt hozom ki, hogy igen jó, és hasznos orvofság a' vérfolyás-ellen ; és ha több tapasztaltt Probákra nézek , nyilván következik azokból , hogy a' himlöt , Petetset, és egyéb hasonló ártalmas nyavalyákban fekúvóket , könnyen , és hamar fel-gyógyitya ez a' Por.

A' kinek erejéről meg-vallotta nyilván egy orvos, hogy ha a' nevezett Port kaphatna-vólna, a' *Hectic*ából, halál torkába esett házas társát egészségre hozta-vólna. Nagy reménségem vagon abban-is, hogy ezzel

a' Vizkórságot el-lehet távoztatni, és tel-lyességgel meg-gyógyítani. És mindezeket a' közönséges jó-ért, és felebaráti szerezet-ből, főképpen azoknak kedvéért, kik imit amat, puszta helyeken, és falukban laknak (a' hol sem Orvos, sem orvosság nem lévén) fok terhes nyavalyáktól kinnztattnak, azok-nak könnyebségekre ófzve szedtem. Ide illik az-is, hogy ez a' Por, egy jó orvos-sága a' Vér-hasnak, és a' gyomor-béli *Catharusnak*.

Következik már a' módgya, bogy, 's mint kellesék élar azzal.

L Eg-elsőbbben-is tudni, és *fundamentomúl* kell venni; hogy ez a' Por minden Or-vofook bizonyság-tétele-szerént, a' bé-vévő betegnek akár melly veszedelmes, utolsó reménségű állapottyában-lévén, ugy semmit nem árthat, valamint egy kevés tehén-hus-lév ártani nem szokott.

Másodszor. Ennyi fok *Probák*-után, kö-zönséges orvosságnak íteltetik, minden gyomorból származó nyavalyák ellen; az-ért mihelyt valamely változást, akár miné-
mü

mű nével nevezendő légyen az, érez az ember, és akár mellyik résziben testének, magát ki-jelentse, és minden halladék-nélkül ezen Porral éllyen, ugy a' nyavalya melly következhetnék, meg-előztetik. Amaz közmondás-szerént: késő az orvosság ha eleit nem veszed a' nyavalyának. Meg-lehet pedig óránként-is, a' *Dosis*okot bé-venni, a' mig kívántt hasznát végye az beteg.

Harmadszor. Észre kell venni hogy a' Rosnak-Virágja természet szerént, a' bé vévött sem hántatásban, sem egyéb tisztulásban, vagy munkálkodásiban éppen nem erőlteti; mint hogy nem idegen az emberi természethez; valamint a' minden-napi kenyér, mellyel testünket tápláljuk, a' mint hogy erről-is éppen ugy kell gondolkodnunk, mint természetet tápláló, 's azal nem ellenkező, hanem inkább megtartó barátságos orvosságról, a' hol semmi nyavalya eleiben nem akad; más-képpen ott sem léfzen haszontalan bé-vétele; mert leg-alább a' gyomrot erősíti, és az ételre kívántató *Apetitust* neveli az emberben. A' hol pediglen az emberi természettel ellenkező, és aztat rontó rossz nyavalyát ta-

nál, leg-ottan mint természetnek jó barátja, a' betegségnek pedig ellensége az ellen támad, aztat helyéből ki-mozdítani, székiből ki-rontani meg-nem szünik, míglen a' természettől mutatandó uton kinem hajtya, de azt sem mindenekben egyaránt, vagy egy uton miveli, hanem a' természetnek gyengébb, vagy vastagabb állapottyához-képezt bánik a' beteggel.

Negyedfzer. Azt-is tudni kell, hogy a' ki ezzel a' Virággal él, a' mellet egyéb orvofságot venni nem tanátfos; mert tapasztaltt *Probából* vagyon, hogy a' kik egyebet-is mellette vettének, nyavalyájok régi állapottyában maradott.

Ötödfzör. De azt sem kell tellyesféggel, és minden nyavalyáról érteni, mivel más nyavalyák más orvofságokat kívánnak, és a' mint külömbb-külombb-félék a' nyavalyák ugy szinten külömbb-külombb-féle orvofságokat kívánnak. A' mint ki-ki látja, hogy más a' forró-hideglelésben, és más orvofság kívántatik az egyéb hideglelésben; ugy egyebekben kell gondolkodni.

*Ennek a' Pornak Dosisa áll: hat,
vagy leg-alább ött gránból, vagy is annyi
buza szem terhet-nyomobol.*

Elsőben. Az hideglelésben ezt a' Port kétszer kell bé-venni napjában, a' forró hidegben pediglen háromszor, és azt minden nap; mind addig: míglen izzadást okoz a' betegnek, az izzadás-után remélhetni a' jó egészséget.

Másodszor. Jollehet eddig ebből a' Porból egy *Dosis* rövid üdö-alatt gyakorta ki-irtotta; mind az által, vannak új példák, mellyek egyebet adnak eiónkbe, hogy tudni-illik némelyek fő-képpen az Afzszonyi rendek-közul más-fél óra-alatt, három *Dosist* bé-vettenek (azért nem kell kétségben esni, ha talám az első bé-vétel meg-nem mozdithatná) mert mindenik léfzen valami munkálkodással, a' mint másokban-is volt, és az első hányásra, a' második tisztulásra, az harmadik pedig nagy forróságra, az-után izzadásra indították a' beteget.

Harmadszor. A' Vérhás nyavalyájában kivált eredetia mindenkor két óra-alatt
egy

egy *Dofist* kell bé-venni, hogy így a' gyomor valamit erősdgyék, ez meg-erősödven elég lészen napjában két *Dofis*.

Negyedfzer. A' meg-romlott gyomor mind eddig, egy, vagy két *Dofis* Porral helybe hozatott, de ha a' mellett a' beteg egyéb nyavalyát-is szenved, a' *Dofis*-rokat továbbra-is gyakorolni kell.

Ötödfzör. Az *Arcnát*, és annak köveit rövid üdó-alatt el-ofzlattya, és el-úzi, és a' kik ebben a' nyavalyában lindenek, naponként két *Dofist* elég ha bé-vesznek, ha pediglen a' kettős *Dofis* felettébb a' természetet terhelné, a' mint már történt, és tapasztalva próbáltatott, egy *Dofis* vételével meg-kell elégedni.

Hatodfzor. A' kinek fő-szédülése.

Hetedikfzer. A' kinek nehéz lélekzése.

Nyoltzadikfzor. A' kinek náthája vagy; vagy

Kilentzedikfzer. A' kinek Has-szoritása vagy, azok kétszer napjában ezen porral éllyenek, és ne többször.

Tizedikfzer. A' vizeletet ez a' Por kimondhatatlanul hajtya, és ha az első *Dofis* meg nem inditaná tsak kevés üdó-alatt; tehát

létehat a' *Dofisok* minden két órára ujjitaf-
 etának-meg, mind addig a' mig meg-indit-
 vya; az után pedig napjában elég lészen
 egy *Dofis*.

Tizenegyedikszer. Az Hagymázban-lé-
 őwóknél ez a' Por mindgyárt munkálkodik
 guugyan, de mivel ezen nyavallya, már
 meg-erészti, már is-még meg-nehezíti,
 és sokszor a' beteget, és sok képpen o-
 rstromollja; azért a' kik ebben lúdevész-
 nek, ezen Porral egy-néhány napokig
 isTűkség hogy éllyenek.

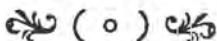
Tizenkettődikszer. A' Vizkorságban-lé-
 őwókról, mely nyavallyából én magam
 négy személlyeket egészen ki-gyógyított-
 nam; tudnunk kell: hogy a' korosoknak
 két *Dofis* Por ebből napjába nem elégsé-
 ges, a' kisedeknek pedig, kik a' husza-
 dik esztendőt fellyül nem haladták bővön
 elég; azért-is a' koros-rendbéliek három
Dofist vegyenek napjában. Ha pedig va-
 slaki vizkorságban-lévén, minek-előtte e-
 lzel a' Porral élne hivesítő orvofságokat
 vett-vólna bé, a' melyek talám mind ed-
 gíg a' gyomorban hszontalan hevervén,
 már meg nedveslettek, és enyvesedtek,
 és így

és így nedveségekkal, és enyveségekkel minden utat el-zártak, mellyeket ugyan ki-mozdítani, és el-rekefzteni az én Porom ügyekezík, de nem bírván véle, az olyan betegnek semmit nem fog használni.

Még egy tsudálkozásra méltó dolgot tanálok én ebben a' Porban, tudni-illik: hogy az Afzszony emberekben az hólnapi folyást, a' Férfiakban pedig az aranyas eret meg-indittya, ha bé-vészí arra a' végre, ha pedig ugy kívánnya hogy meg-állítassék vegyen ugyan azon Porból, és meg-állittya azokat.

Azt-is tudni-illik: hogy a' Rosnak Virágját, ha Porrá nem törík-is hasonló haszonnal lehet bé-venni; ha pedig mind azon-által valaki Porra akarja tenni, egynébány árkos Papiros-között kell meg-ízárztani, nem Nap melegen, hanem meleg házban ne hogy a' tuz melege erejét ki-vegye.

A' Himlőben, Petitsben, és Rhrizl, Auschiagtan semmi *Probát* ugyan eddig nem tettünk; de mind azon-által lenki ne kéteikedgyék a' mi Porunknak erejéről;

ezen vagy egyéb Nyavalláknak el-üzésére, meg-orvoslására nézve.

Vége: nyilván-való *Probák* vannak
hogy ezen Pornak ereje-által a' *He*
ból, az-az száraz betegségből, ⁰⁸
tekéletesen ki-gyó-
gyultak.) Z

V É G E.

—

ritó

